

Canllawiau Cam-drin Ariannol

Fersiwn	Wedi'i gymeradwyo	Dyddiad Adolygu
F2 Chwefror 2023	Grŵp Polisi a Gweithdrefnau 06.02.2023	02/2025

Gweithdrefnau / Dogfennau perthnasol:

Gweithdrefnau Diogelu Cymru: [Gweithdrefnau Diogelu Cymru](#)

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014: [Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant \(Cymru\) 2014](#)

Ymdrin ag Achosion Unigol i Amddiffyn Oedolion Mewn Perygl: [Cyfrol 6 Ymdrin ag Achosion Unigol](#)
Twyll drwy Gamddefnyddio Swydd: [Deddf Twyll 2006](#)

Rhagarweiniad

Mae'r canllaw ymarfer hwn wedi'i gynllunio i gefnogi gweithwyr proffesiynol i ddeall beth yw cam-drin ariannol, sut i adnabod arwyddion cam-drin ariannol, yr effaith y gall ei chael ar unigolion, a sut i drafod y pwnc cam-drin ariannol gydag unigolion a allai fod yn amharod i siarad amdano neu ddim yn ymwybodol eu bod yn cael eu cam-drin.

Diffinnir cam-drin ariannol o fewn [Awgrymiadau Ymarfer](#) Gweithdrefnau Diogelu Cymru.

Rhoi Gwybod am Gam-drin Ariannol / Dyletswydd i Adrodd:

Wrth nodi pryderon am gam-drin a/neu esgeulustod posibl, dylai ymarferwyr ofyn:

- Beth yw fy mhryderon am yr oedolyn a allai achosi iddynt fod yn oedolyn mewn perygl o gamdriniaeth neu esgeulustod pe na bawn yn mynd i'r afael â hwy?
- Pa wybodaeth sydd gennych chi i gefnogi'r pryderon hyn?
- A ydw i'n bryderus y gallai ymddygiad y gofalu(y)r arwain at gamdriniaeth ac esgeulustod?

Dylai ymarferwyr rannu eu pryderon ac unrhyw wybodaeth gyda'u harweinydd diogelu.

Dylent hefyd gofnodi'r pryderon a'r wybodaeth.

Os oes gan unrhyw un wybodaeth, pryderon neu amheuan bod plentyn neu oedolyn yn dioddef, wedi dioddef neu'n debygol o ddioddef camdriniaeth, gan gynnwys Cam-drin Ariannol, eu cyfrifoldeb nhw yw sicrhau bod y pryderon yn cael eu cyfeirio at y gwasanaethau cymdeithasol neu'r heddlu sydd â dyletswyddau statudol a phwerau i wneud ymholiadau ac i ymyrryd os oes angen.

NID MATER O DDEWIS PERSONOL YW HWN

Gallwch ddod o hyd i gopi o Ffurflen Adrodd Diogelu Oedolion Gogledd Cymru [yma](#) ynghyd â'r deg awgrym ar gyfer cwblhau'r ffurflen adrodd [yma](#).

Mae'r adran olaf yn ymdrin ag opsiynau ar gyfer iawn cyfreithiol.

Beth yw Cam-drin Ariannol?

Caiff Cam-drin Ariannol ei ddiffinio yn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 fel math o gam-drin sy'n cynnwys lladrad arian neu eiddo arall, cael eich twyllo neu gael eich rhoi dan bwysau mewn perthynas ag arian neu eiddo arall, neu gamddefnydd o arian neu eiddo arall.

Gall yr hyn y mae cam-drin ariannol yn ei olygu amrywio a all ei gwneud yn anodd ei ganfod a'i nodi. Fel y mae diffiniad Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 yn ei ddangos, gall cam-drin ariannol fod yn ymwneud ag arian, eiddo neu feddiannau. Gweler: [Gweithdrefnau Diogelu Cymru - Diffiniadau o Gam-drin](#).

Gall cam-drin ariannol edrych fel:

- Benthycu arian a pheidio â'i roi yn ôl
- Dwyn arian neu feddiannau
- Cymryd taliadau pensiwn neu fudd-dal arall oddi wrth rywun
- Cymryd arian fel taliad am ddod i ymweld neu dreulio amser gyda'ch gilydd
- Gorfodi rhywun i werthu ei gartref neu ei asedau heb ganiatâd
- Twyllo rhywun i fuddsoddiadau gwael
- Rhoi pwysau ar rywun neu hyd yn oed orfodi rhywun i wneud newidiadau mewn ewyllysiau, eiddo neu etifeddiaeth.

Dylai gweithwyr proffesiynol ac aelodau o'r cyhoedd godi pryder diogelu pan fydd amheuaeth o gam-drin ariannol. Gallai hyn gynnwys:

Gorfodaeth

- Atal rhywun rhag prynu nwyddau, gwasanaethau neu weithgareddau hamdden.
- Rheoli mynediad at arian neu fudd-daliadau.
- Cael dylanwad gormodol i roi asedau i ffwrdd.

Camfanteisio ar ymddiriedaeth

- Mynnu etifeddiaeth gynnar.
- Pwysau i drosglwyddo eiddo, etifeddiaeth, eiddo neu fudd-daliadau, cymryd benthyciad, neu newid ewyllys er budd y teulu / gweithiwr proffesiynol.
- Pwysau i dderbyn gwasanaethau cost is neu ansawdd is er mwyn cadw mwy o adnoddau ariannol i'w trosglwyddo i fuddiolwyr ar farwolaeth.
- Staff neu wirfoddolwyr yn benthycu arian neu'n derbyn rhoddion neu arian.
- Gweithiwr proffesiynol yn camddefnyddio asedau unigolyn, gan gynnwys camddefnyddio pwerau atwrnai.

Gweler: [Cyhuddiadau / Pryderon Diogelu yn ymwneud ag ymarferwyr a'r rhai hynny sydd mewn swyddi gydag ymddiriedaeth](#) a ['Gweld Rhywbeth, Dweud Rhywbeth'](#)

Twyll

- Nwyddau neu wasanaethau a brynwyd yn enw rhywun ond heb eu caniatâd.
- Ffugiad.
- Newid perchnogaeth eiddo heb ganiatâd.
- Arian yn cael ei ailgyfeirio i eraill.
- Arian yn cael ei amsugno i gyllideb cartref gofal neu gartref heb ganiatâd yr unigolyn.
- Benthycu arian didrwydded (benthycwyr arian didrwydded) h.y. cael cynnig benthyciad ar delerau gwael. Mathau eraill o gam-drin ariannol.

- Dwyn h.y. dwyn arian neu feddiannau, eu benthyca neu eu dal yn ôl heb ganiatâd.
- Cael gormod o dâl yn fwriadol am nwyddau neu wasanaethau, neu ofyn i rywun roi'r gorau i dwyll arian.
- Sgamiau post, ffôn a rhyngwyd lle mae'r unigolyn wedi rhyngweithio â rhywun ac wedi colli arian.

Y Cysylltiad rhwng Cam-drin Ariannol a Cham-drin Domestig

Gall cam-drin ariannol gynnwys rheoli oedolyn arall drwy reoli ei allu i gaffael, defnyddio a chynnal adnoddau economaidd. Mae hwn yn un o amrywiaeth o ymddygiadau rheoli a ddefnyddir gan gyflawnwyr cam-drin domestig.

- Er nad yw'n rhestr gyflawn, gall yr ymddygiadau hyn gynnwys:
- Ymyrryd â chyflogaeth a / neu addysg.
- Dinistrio eiddo
- Atal neu reoli mynediad i gyllid gan gynnwys budd-daliadau, cynilion neu gyflogau.
- Gorfodi oedolyn i gymryd credyd.
- Gorfodi oedolyn i gyflawni twyll.
- Trosglwyddo dyled ariannol i enw oedolyn.
- Gwrthod cyfrannu at gostau'r tŷ a chostau eraill.
- Ymestyn achos cyfreithiol.
- Dwyn.

Nododd y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yr awdurdod lleol fel yr asiantaeth arweiniol ym maes diogelu oedolion. Gofal Cymdeithasol i Oedolion sy'n cydlynu'r ymateb i honiadau o gam-drin ac esgeuluso oedolion ag anghenion gofal a chymorth. Fodd bynnag, yr heddlu fydd yn arwain ar honiadau o natur droseddol.

Arwyddion o Gam-drin Ariannol

- Colli arian heb esboniad
- Diffyg arian i dalu am bethau hanfodol megis rhent, biliau a bwyd
- Anallu i gael mynediad at neu wirio cyfrifon a balansau banc.
- Newid neu ddirywiad mewn safonau byw
- Pryniannau anarferol neu amhriodol ar gyfriflenni banc
- Wedi'i ynysu ac encilgar oddi wrth ffrindiau a theulu
- Oedolyn ddim yn derbyn ei fudd-daliadau
- Taliad cyfraniad oedolyn tuag at wasanaethau yn dod i ben yn sydyn.
- Gwahaniaethau rhwng asedau ac amodau byw boddhaol.
- Amharodrydd ar ran teulu, ffrindiau neu'r unigolyn sy'n rheoli arian i dalu am ddillad neu ddodrefn newydd.
- Nifer fawr o bost 'sothach'.
- Dogfennau ariannol ar goll heb eglurhad
- Newidiadau annisgwyl neu sydyn i ewyllys neu ddogfennau ariannol

- Eiddo personol ar goll
- Ceisio atwrneiaeth neu atwrneiaeth arhosol ar ôl nodi diffyg gallu meddyliol yr unigolyn
- Mae'r unigolyn a ddynodwyd i reoli materion ariannol yn ochelgar neu'n gwrthod cydweithredu
- Diddordeb anghyffredin gan y teulu neu eraill yn asedau'r unigolyn
- Arwyddion o galedi ariannol mewn achosion lle mae materion ariannol yr oedolyn mewn perygl yn cael eu rheoli gan ddirprwy, atwrneiaeth neu Awdurdod Cynllunio Lleol
- Newidiadau diweddar mewn gweithredoedd neu deitl i eiddo
- Ôl-ddyledion rhent a throi allan
- Diffyg cyfrifon ariannol clir gan gartref neu wasanaeth gofal
- Methiant i ddarparu derbynebaw ar gyfer siopa neu drafodion ariannol eraill a gwblhawyd ar ran yr unigolyn.

Nid yw hon yn rhestr lawn ac ni ddylid cymryd yn ganiataol bod unrhyw un o'r dangosyddion yn y rhestr uchod yn dystiolaeth o gamdriniaeth. Dylid, fodd bynnag, rhoi gwybod i'r ymarferwyr am bryderon posibl a chwblhau asesiadau ac ymholiadau priodol mewn perthynas â sefyllfa'r oedolyn mewn perygl.

Mae'r fideo pwerus hwn gan Gwarchod y Cyhoedd Caint wedi'i gynllunio i helpu pobl i adnabod arwyddion o drosedd ar stepen drws a cham-drin ariannol [Canfod Arwyddion Cam-drin Ariannol](#). Mae fideo Bwrdd Diogelu Gogledd Cymru '[Gweld Rhywbeth – Dweud Rhywbeth](#)' yn dangos camdriniaeth ariannol gan aelod o deulu ac fe allai fod yn ddefnyddiol.

Mathau o gamdriniaeth ariannol

Mae'r canlynol yn enghreifftiau o wahanol fathau o gamdriniaeth ariannol;

- Dwyn arian neu eiddo
- Twyll
- Atal unigolyn rhag cael mynediad at eu harian neu asedau
- Gweithwyr yn benthycio arian gan unigolyn sy'n defnyddio'r gwasanaeth
- Pwysau, gorfodaeth, bygythiad neu ddylanwad gormodol ar yr unigolyn mewn perthynas â benthyciadau, ewyllys, eiddo, etifeddiaeth neu drafodion ariannol
- Trefnu llai o ofal na'r angen er mwyn arbed arian i gynyddu'r etifeddiaeth
- Gwrthod cymorth i reoli/monitro materion ariannol
- Gwrthod cymorth i gael mynediad at fudd-daliadau
- Camddefnyddio lwfans personol mewn cartref gofal
- Rhywun yn symud i dŷ unigolyn heb dalu rhent a heb drefniadau ariannol cytunedig
- Cynrychiolaeth ffug, defnyddio cyfrif banc, cardiau neu ddogfennau rhywun arall
- Camfanteisio arian neu asedau unigolyn e.e. defnyddio car heb awdurdod
- Camddefnyddio atwrneiaeth, dirprwy, penodeiaeth neu awdurdod cyfreithiol arall.

Pwy sy'n Debygol o Gyflawni Cam-drin Ariannol?

Mae cam-drin ariannol yn cael ei gyflawni amlaf gan unigolyn sy'n gweithredu mewn swyddogaeth y gellir ymddiried ynddi. Mae hyn yn cynnwys aelodau'r teulu, ffrindiau, cymdogion, gweithwyr gofal a gweithwyr proffesiynol eraill. Yn 2017/18 roedd 66% o oedolion

sy'n wynebu risg a oedd yn destun ymchwiliad adran 126 i gam-drin ariannol honedig yn cael eu cam-drin gan rywun yr oeddent yn ei adnabod – aelod o'r teulu, ffrind neu rywun arall yr oeddent yn ymddiried ynddynt (NHS Digital, 2018).

Aelodau'r teulu a ffrindiau:

- Gall fod â phroblem camddefnyddio sylweddau neu gamblo, neu anawsterau ariannol.
- I fod i etifeddu arian, ond yn teimlo bod cyfiawnhad dros ei gymryd cyn ei fod yn ddyledus.
- Gall fod â pherthynas negyddol â'r oedolyn a theimlo ymdeimlad o 'hawl'.
- Gall fod â theimladau negyddol tuag at aelodau eraill o'r teulu ac eisiau eu hatal rhag caffael neu etifeddu asedau'r oedolyn.
- Yn gweithredu gyda chaniatâd yr oedolyn ond nid er eu budd pennaf. Efallai y bydd rhai teuluoedd o'r farn y dylai incwm aelodau unigol o'r teulu, gan gynnwys budd-daliadau i oedolion anabl, gael ei gronni i mewn i incwm y teulu.

Gall weithwyr proffesiynol:

- Codi gormod am wasanaethau neu gynhyrchion.
- Defnyddio arferion busnes twyllodrus neu annheg.
- Defnyddio ymddiriedaeth neu barch i sicrhau cydymffurfiaeth.
- Ceisio cyflogaeth, fel gweithwyr gofal neu gynorthwyyr personol, ac yna ennill ymddiriedaeth oedolion a chymryd drosodd eu harian yn anghyfreithlon.
- Canfod oedolion sy'n ynysig neu ar eu pen eu hunain, neu gysylltu â'r rhai sydd wedi cael profedigaeth yn ddiweddar, er mwyn eu cam-drin yn ariannol.
- Symud o gymuned i gymuned i osgoi cael eu canfod.

(Gweler Twyll drwy gamddefnyddio swydd: [Deddf Twyll 2006](#) a Gweithdrefnau Diogelu Cymru: [Cyhuddiadau / Pryderon Diogelu yn ymwneud ag ymarferwyr a'r rhai hynny sydd mewn swyddi gydag ymddiriedaeth](#))

Pobl ddieithr/anhysbys

- gweithgarwch twyllodrus gan unigolyn nad ydynt yn hysbys i'r oedolyn.

Mae sawl gwahanol fath o dwyll, gan gynnwys:

- Dros y ffôn, llythyrau, e-byst, negeseuon testun.
- Troseddu Stepen Drws - codi prisiau anghredadwy: codi tâl am waith diangen: gwneud niwed bwriadol i eiddo er mwyn cael gwaith,
- Gadael gwaith heb ei orffen, gwaith o ansawdd gwael, hawliadau ffug.
- Fe allai gynnwys ymddygiad ymosodol a bygythiol gan y troseddwr neu elfen o geisio ffurfio cyfeillgarwch neu feithrin perthynas gyda'r dioddefwr er mwyn hwyluso'r troseddu neu erledigaeth dro ar ôl tro.

Gall fod yn Anodd Canfod Cam-drin Ariannol am Amryw o Resymau -

- Efallai y bydd yr oedolyn yn amharod i godi llais oherwydd ymdeimlad o gywilydd, neu ofn ôl-effeithiau, fel yr aelod o'r teulu yn tynnu ei gefnogaeth yn ôl neu'n mynd i drafferth.

- Gall cred bod materion ariannol yn breifat a chodi pryderon ymddangos fel ymyrraeth.
- Efallai na fydd oedolyn yn adnabod y gamdriniaeth.
- Yn aml gall ddechrau fel trafodiad cyfreithlon, ond gall waethygu dros amser, gan ei gwneud hi'n anodd nodi pryd mae wedi troi i fod yn gamdriniaeth.
- Gall fod yn anodd canfod a yw oedolyn yn cael ei orfodi.
- Gellir targedu unigolion oherwydd gwendidau canfyddedig megis dementia, anabledau dysgu neu arwahanrwydd cymdeithasol ac efallai nad ydynt yn gwybod eu bod yn cael eu cam-drin yn ariannol.

Sut Mae Cam-drin Ariannol yn Effeithio ar Rywun?

Gall unigolyn brofi unrhyw un o'r canlynol:

- Iselder neu bryder.
- Gofid.
- Dicter.
- Cywilydd neu golli hunan-barch.
- Beio ei hunain – dirywiad mewn iechyd meddwl.
- Gwadu neu ofn.
- Brad.
- Straen.
- Colli hyder i fyw'n annibynnol.
- Dirywiad mewn iechyd corfforol (gan arwain at farwolaeth gynamserol).
- Arwahanrwydd cymdeithasol.

Sut i Ddechrau Sgwrs am Gam-drin Ariannol

Gall cam-drin ariannol fod yn bwnc sensitif i'w drafod. Weithiau, mae'n cael ei orfodi ar oedolion gan y bobl sydd agosaf atynt, gan gynnwys aelodau'r teulu, gofalwyr, neu ffrindiau.

Gofynnwch gwestiynau sy'n ysgogi sgwrs ac yn helpu i nodi'r cam-drin. Er enghraifft:

- Ydych chi erioed wedi teimlo dan bwysau i roi benthyg arian?
- Ydych chi erioed wedi rhannu eich gwybodaeth bancio bersonol pan nad oeddech chi'n teimlo'n gyfforddus i wneud hynny?

Cofiwch fod yn sensitif wrth ofyn cwestiynau, a bod yn ymwybodol efallai na fydd oedolyn yn fodlon bod yn agored am y pynciau hyn, yn enwedig os yw'r sefyllfa'n ymwneud â theulu.

Dylid canolbwyntio ar ymddygiadau. Mae hyn yn arwydd eich bod chi yno i gefnogi'r unigolyn, ac nad ydych yn barnu ei berthnasoedd. Ffordd wych o wneud hyn yw gofyn i'r oedolyn sut mae ymddygiadau penodol yn gwneud iddo deimlo.

Ymarfer sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn yw'r dull a ddefnyddir ar gyfer yr holl waith diogelu. Yr egwyddor allweddol yw cefnogi a grymuso'r oedolyn i wneud dewisiadau a chael rheolaeth dros ei fywyd ei hun. Mae'n ymwneud â gweld pobl fel arbenigwyr yn ei fywyd ei

hunain a gweithio ochr yn ochr â nhw i nodi'r canlyniadau y maent am ei gael.

Mae dulliau sy'n *seiliedig ar gryfderau* yn sail i'r syniad o Arfer sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn a bydd yn cefnogi sgwrs a rennir am risg rhwng gweithwyr proffesiynol ac oedolion.

Gallai sgwrs yn seiliedig ar gryfderau ganolbwyntio ar y canlynol:

- Beth mae lles yn ei olygu i'r oedolyn?
- Beth sy'n bwysig iddynt o ran cefnogi ei les a beth sydd ddim yn bwysig?
- Pa ddatrysiadau maent wedi rhoi cynnig arnynt?
- Beth weithiodd a beth na weithiodd?
- Beth sy'n eu rhwystro rhag gallu defnyddio eu cryfderau a gwneud newidiadau yn eu bywyd?
- Pa gymorth ac adnoddau sydd ar gael iddynt ddefnyddio?

Gall y sgwrsiau hyn ddechrau llunio cynllun a fydd yn amddiffyn yr oedolyn wrth wella ei les.

Cael Caniatâd i Ymgymryd ag Ymchwiliad

Mae gan bawb hawl gyfreithiol i wneud penderfyniadau am ei fywyd ei hunain a, lle y bo'n ymarferol, dylid ceisio caniatâd yr oedolyn cyn gweithredu.

Fodd bynnag, mae'n bosibl y bydd amgylchiadau pan na ellir cael caniatâd oherwydd nad oes gan yr oedolyn y galluedd, ond byddai cynnal ymchwiliad er ei fudd pennaf.

P'un a oes gan yr oedolyn alluedd i gydsynio ai peidio, efallai y bydd angen cymryd camau os:

- Mae eraill yn, neu'n mynd i fod, yn wynebu risg os na wneir dim.
- Mae er budd y cyhoedd i weithredu oherwydd bod trosedd wedi digwydd.

Er y gellir ystyried bod oedolyn heb alluedd yn fwy tebygol o gael ei gam-drin yn ariannol, dylid cofio y gall rhywun â galluedd fod yr un mor fregus. Er enghraifft, ni ddylid cymryd yn ganiataol os bydd oedolyn sydd â galluedd yn rhoi rhodd, yna ni ellir ei ystyried yn lladrad. Mae angen ystyried gorfodaeth a dylanwad gormodol, meithrin perthynas amhriodol emosiynol ac ymddygiad rheibus yn ogystal â rhesymoldeb y trafodiad.

- Nodi'r unigolyn neu'r sefydliad sy'n gyfrifol am y cam-drin ariannol, a galluogi'r oedolyn sy'n profi cam-drin ariannol i gael datrysiad ac adferiad.
- Ystyried lles ac atal ochr yn ochr ag unrhyw gamau ymchwilio.
- Gweithio gyda'r oedolyn i nodi a chanolbwyntio ar y canlyniadau dymunol.
- Ystyried a oes angen ymchwiliad gan yr heddlu a chytuno ar sut i weithio gyda'r unigolyn ochr yn ochr ag unrhyw ymchwiliad o'r fath
- Ystyried ehangder yr atebion sydd ar gael i'r oedolyn sy'n wynebu risg o gam-drin ariannol.
- Cyfarfod neu drafodaeth wedi'i gynllunio'n dda sy'n cynnwys ac yn defnyddio sgiliau partneriaid cyn gynted â phosibl

Ceisio lawn Cyfreithiol

Y llysoedd troseddol

Os yw'n drosedd e.e. os oes lladrad neu dwyll wedi'i gyflawni, efallai y bydd yr oedolyn sy'n profi cam-drin ariannol yn dymuno cyhuddo'r unigolyn y credir sy'n gyfrifol yn ffurfiol am drosedd. Gall dynamig y berthynas rhwng yr oedolyn a'r camdriniwr ei gwneud yn anodd i'r oedolyn ei hun benderfynu ar erlyniad troseddol, hyd yn oed pan fydd symiau mawr o arian wedi'u dwyn oddi arnynt.

I gael rhagor o wybodaeth am ladrad a thwyll, gweler Deddf Dwyn 1968 a Deddf Twyll 2006 - mae'r ddwy ar gael ar www.legislation.gov.uk

Y llysoedd sifil

Lle nad yw trosedd wedi'i chyflawni, efallai y bydd modd i'r oedolyn sy'n destun cam-drin ariannol gael rhyddhad drwy gyfraith sifil. Byddai hyn yn wir pan fo cam-drin ariannol yn digwydd o ganlyniad i ddylanwad neu orfodaeth ormodol.

Mae *dylanwad gormodol* yn digwydd pan fydd dymuniadau oedolyn ynglŷn â rhodd neu gymynrodd yn cael eu diystyru o ganlyniad i orfodaeth neu bwysau gormodol gan rywun arall.

Mae *gorfodaeth* yn ymwneud â ble mae oedolyn yn ymrwymo i gytundeb o ganlyniad i fgythyadau.

Pan bennir bod gorfodaeth neu ddylanwad gormodol wedi'i roi, gellir rhoi o'r neilltu unrhyw gontract y mae'r oedolyn sy'n profi cam-drin ariannol wedi ymrwymo iddo a rhaid iddo gymryd camau i ddileu'r contract. Lle mae gorfodaeth wedi digwydd, efallai y bydd hefyd yn bosibl cael iawndal; nid yw iawndal ar gael gyda dylanwad gormodol.

Swyddfa'r Gwarcheidwad Cyhoeddus

Os yw'r cam-drin yn cael ei gyflawni gan atwrnai neu ddirprwy a bod gan y rhoddwr alluedd o hyd, gall ddirymu'r Atwrneiaeth Arhosol (LPA) drwy Weithred Ddirymu. Dylid hysbysu'r atwrnai a, phan fo'r Atwrneiaeth Arhosol wedi'i chofrestru, dylid hysbysu'r Gwarcheidwad Cyhoeddus.

Gall awdurdod lleol gyflwyno sylwadau i Swyddfa'r Gwarcheidwad Cyhoeddus os oes cred resymol nad yw atwrnai neu ddirprwy yn gweithredu er budd pennaf oedolyn.

Y Llys Gwarchod

Lle nad oes gan yr oedolyn sy'n profi cam-drin ariannol alluedd, mae gan y Llys Gwarchod pwerau eang i ymdrin â chanlyniadau cam-drin ariannol.

Mae'r rhain yn cynnwys:

- Gwneud gorchymyn yn gwahardd unigolyn a enwir rhag dod i gysylltiad â'r

oedolyn sy'n profi cam-drin ariannol.

- Gwneud gorchymyn sy'n galluogi unigolyn arall i ddwyn achos ar ran yr oedolyn sy'n profi cam-drin ariannol, er enghraifft, er mwyn gwneud iawn yn y llys sifil. Gall hyn gynnwys hawliadau o dwyll, gorfodaeth, dylanwad gormodol, diffyg galluedd, a thor ymddiriedaeth.
- Penodi dirprwy.

Yn ogystal, gall y Llys roi rhoddion neu ewyllysiau o'r neilltu ar y sail nad oedd gan yr unigolyn alluedd ar yr adeg berthnasol.

Yr Uchel Lys

Gall yr Uchel Lys:

- Gwneud gwaharddebau i atal arian neu eiddo rhag cael ei waredu.
- Gwneud gorchymynion chwilio i ganiatáu mynediad i gartref neu weithle'r unigolyn yr honnir ei fod yn gyfrifol i chwilio am ddogfennau.
- Gall ymyrryd a defnyddio Awdurdodaeth Gynhenid pan fo gan oedolyn alluedd ond bod angen ei amddiffyn.

Gellir cael gwaharddebau hefyd i atal yr unigolyn yr honnir sy'n gyfrifol rhag gadael y wlad.

Gall unigolyn sy'n gweithredu fel 'ffrind cyfreitha' (h.y. cynrychioli oedolyn â phroblemau iechyd meddwl) hefyd wneud cais i'r Uchel Lys i adennill arian.

Yr Ombwdsmon Cyfreithiol

Dylid cyfeirio cwynion am gyfreithiwr, yn y lle cyntaf, at yr ymarferydd neu'r cwmni cyfreithiol dan sylw, yn ysgrifenedig.

Os na fydd yr ymarferydd yn delio â'r gŵyn yn foddhaol, dylid cyfeirio'r mater at yr Ombwdsmon Cyfreithiol. Mae Ombwdsmon Cyfreithiol yn wasanaeth annibynnol rhad ac am ddim sydd â phwerau ffurfiol i ddatrys cwynion am gyfreithwyr.

Gellir cysylltu â'r Ombwdsmon Cyfreithiol ar 0300 555 0333 neu enquiries@legalombudsman.org.uk

Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth ar [Cymraeg | Legal Ombudsman](#)

Y Protocol Bancio

Mae'r Protocol Bancio yn fenter ar gyfer y DU gyfan le gall staff cangen hysbysu'r heddlu am sgamiau a amheuir. Fe'i lanswyd yn 2017 gan Gyllid y DU, Safonau Masnach Genedlaethol a heddluoedd lleol.

Os bydd cwsmer yn mynd i fanc/swyddfa bost ac yn gofyn i godi arian parod neu drosglwyddo

a bod hyn yn cael ei asesu fel yn anarferol neu allan o gymeriad, bydd staff sydd wedi'u hyfforddi'n briodol yn gofyn cwestiynau i weld a yw'r cwsmer yn ddioddefwr posibl o dwyll (ac a yw'r sawl a ddrwgdybir yn y cyffiniau). Os felly maent yn ffonio'r heddlu ar 999 gan ddyfynnu "Protocol Bancio" ac mae uned yn cael ei defnyddio ac yn cynnal ymchwiliad cychwynnol.

Strategaethau ar gyfer amddiffyn oedolion sy'n wynebu risg o gam-drin ariannol

Gall fod anawsterau sylweddol wrth ymchwilio i gam-drin ariannol, ei brofi a'i unioni ar ôl iddo ddigwydd. Felly, y ffordd fwyaf effeithiol o amddiffyn pobl rhag cam-drin ariannol yw drwy ymyriadau ataliol.

Gweithio gydag unigolion sy'n wynebu risg

Mae angen i atal ddigwydd yng nghyd-destun cymorth sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn, gydag unigolion wedi'u grymuso i wneud dewisiadau ac yn cael cymorth i reoli risgiau. Gweler: Ymdrin ag Achosion Unigol i Amddiffyn Oedolion Mewn Perygl [Cyfrol 6 Ymdrin ag Achosion Unigol](#)

Dylid ystyried y canlynol mewn achosion unigol:

- Gallai'r risg o gam-fanteisio posibl a sut i liniaru hyn gael ei gynnwys yng nghynllun cymorth yr unigolyn, a'i rannu â darparwyr gofal.
- Defnyddio eiriolaeth.
- Cynghori'r oedolyn sy'n wynebu risg am ffynonellau gwybodaeth ddefnyddiol e.e. Y Gwasanaeth Cynghori Ariannol, Age UK, Canolfan Cyngor ar Bopeth.
- Gweithio gydag asiantaethau partner sy'n ymwneud â'r unigolyn i ddatblygu cynlluniau rheoli risg

Safonau Masnach

Gall Safonau Masnach helpu i ddiogelu rhag cam-drin ariannol drwy:

- Darparu gwybodaeth a chynghor ar sut gall yr oedolyn sy'n wynebu risg amddiffyn ei hun rhag cael ei dwyllo mewn perthynas â throseddau stepen drws, twyllwyr masnach, benthydwyr arian didrwydded a sgamiau marchnata torfol e.e. sgamiau loteri, post neu'r rhyngwyd.
- Gall Safonau Masnach gefnogi dioddefwyr sgâm hysbys, a gall ymyriadau ddigwydd lle y bo angen i gefnogi'r unigolyn.

Polisiau a gweithdrefnau

- Dylai fod gan gartrefi gofal preswyl bolisiau a gweithdrefnau ar waith ar gyfer ymdrin â chyllid a phethau gwerthfawr unigolion, a chadw cofnodion anchwiliadwy cywir.
- Dylai fod gan ddarparwyr gofal cartref drefniadau ffurfiol ar waith i staff gofal cartref ysgwyddo cyfrifoldebau ariannol.

- Dylai fod gan lety byw â chymorth systemau ar waith i gefnogi unigolion i reoli eu harian ac nad yw'n peri gwrthdaro rhwng staff a'u cyflogwr.
- Dylai cofnodion clir y gellir eu harchwilio fod ar gael i ddangos bod yr unigolyn wedi'i anfonebu yn unol â'r gofal a ddarparwyd.

Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016:
<https://www.legislation.gov.uk>

Honiadau Diogelu: [Cyhuddiadau / Pryderon Diogelu yn ymwneud ag ymarferwyr a'r rhai hynny sydd mewn swyddi gydag ymddiriedaeth](#)

Twyll drwy Gamddefnyddio Swydd: [Deddf Twyll 2006](#)

Taliadau uniongyrchol

Mae nifer o ffyrdd o leihau'r risg o gamddefnyddio taliadau uniongyrchol, drwy: y gallu i reoli'r taliad uniongyrchol.

- Annog derbynwyr Taliadau Uniongyrchol i gael eu Taliad Uniongyrchol trwy Gerdyn Rhagdaledig.
- Dylid bod yn glir na ddylai darparwyr a Chynorthwywyr Personol reoli unrhyw ran o'r cyllid sy'n gysylltiedig â'r Taliad Uniongyrchol
- Cynnal gwiriad y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd ar y trydydd parti.
- Dylid bod yn benodol yn y cynllun Gofal a Chymorth ynghylch ar beth y gellir gwario'r taliad uniongyrchol.
- Dylid sicrhau bod derbynnydd y Taliad Uniongyrchol neu drydydd parti yn deall yr angen i gadw cofnodion o holl wariant Taliad Uniongyrchol.

RHOI GWYBOD AM GAM-DRIN / TWYLL ARIANNOL

Trafodwch eich pryderon gyda gweithiwr Gofal Cymdeithasol / yr Heddlu drwy ffonio 101 neu Action Fraud drwy ffonio 0300 123 2040.

Os ydych chi neu blentyn / oedolyn rydych yn eu hadnabod mewn perygl uniongyrchol, ffoniwch 999 neu ffoniwch 101 os ydych chi'n credu bod trosedd wedi digwydd

Rhagor o Wybodaeth

Age Cymru - Cam-drin Ariannol - Adolygiad Tystiolaeth

